

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون ۶ زمستان ۲۰۰۱ قیش

حمید نطقی ایله مصاحبه

مصاحبه ائدن: علی شامل

تریبون: **علی شامل** شمالی آذربایجانین تانینمیش ژورنالیستی و عین حالدا آذربایجان جمهوریتی نین انسکلوپدیا رئاکسیاسی نین امکداشی دیر. علی شامل جنوبی آذربایجان لا باغلی اولان ادبیات و مدنی حیات لا خصوصیه ماراخلانیر و بو ساحه ده اونون معلومات ساحه سینین گنیشلیگی ائله بوردا مرحوم استاد نطقی ایله آپاردیغی مصاحبه دن آیدین گؤرونور. مصاحبه نین اصل متننی چوخ اوزون ایدی او جمله دن دانیشیق اوزون گیریش دن (مقدمه دن) سونرا باشلا بیردی. بیز بوردا یالینیز دانیشیق حیصه سینین اوخوجولارا تقدیم ائدیریک.

ع. شامل: میلادی تقویمله ۱۹۲۰ - جی ایل سئنتیابر آیینین ۱۱ - ده تبریز شهرینده آنادان اولدوغوندان، اورادا «رشدیه»، «فردوسی» آدلی مکتبلرده اوخودوغونوزدان، سونرا تهران اونیورسیتیه سینین حقوق فاکولته سینین بیتیردیگینیزدن خبرداریق. بو سایدیقلا ریم قورو ترجمه حال دیر. سیز اوزونونوز اوشاقلیق و گنجلیگی نیزی نجه خاطر لایر سینیز؟

ح. نطقی: انسان یاشادیقجا خاطره لری چوخالیر. یاشاماغین بیر خصوصیتی وار، دونن نه یئندیگینیزی اونودوسوز. آما آتمیش ایل اولانلاری جزئیتی ایله شرح وئیر سینیز. بلکه شرحین بیر مقداری حافظه نین خیاللا قوردوغو بیر قورغودور. آدام بونو اوزونه کنچمیش خاطره سی اولاراق قبول ائدر. بو حقیقتدن ده او قدر اوزاق اولماز. بو خیالار حقیقت اوستونده قورولموشدور. من تبریزده آنادان اولموشام. تبریزی چوخ سئویرم. نییه سئویرسن؟ - دیننه دیرم: - «حیسی شئی لرین، دو یغوسال شئی لرین جاوابی یوخدور.» بونو سوروشان آدامین اوزو عجایب آدام دیر. انسان آناسینی سئور. آما اونو ایضاح ائده بیلمز نییه سئویر!

تبریزین هر محله سینده، هر کوچه سینده بیر خاطر م یاتیر. یاخشی دان، پیس دن. آجی خاطره ده گت - گنده آجیلیغی نی ایتیرر، مونس له شر، ظرافته دؤنر. آتام آپتکچی [داواخاناچی] ایدی. ائومیزین اندرونی و بیرونی اوصولوندا ایکی حیه طی، گنیش زئره میسی وار ایدی. او زامان درمانلار ایندیکی کیمی حاضر گلمیردی. زئرمیمیزده بیزیم گؤزلریمیز قاریشیمیندا، بعضا اشتراکیمیزلا حاضر لایر لایریدی. عایله میز بؤیوک

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون ۶ زمستان ۲۰۰۱ قیش

ایدی. سککیز اوشاق ایدیک. اقتصادی ضربه لر، باجیلاریمین اره گتتمه سی، بؤیوک ائودن ال چکمه میز عینی واختا دوشدو. ائو کیچیلدی. کیچیک ائوی ده سئودیم. ائویمیز اولکی تک بؤیوک فالسایدی، گذرانیمیز همیشه یاخشی کئچسه ییدی، ایندی دئمه یه سؤزوم قالمزدی.

آستارایا کؤچدوک. آتام اورادا آپتئک آپمیشدی. اورادا بیر ایل قالدیق. آستارا منیم شعرلریمین الهام منبعی اولدو. اورا کؤچنه دک چوخ بؤیوک سو گؤرمه میشدیم. گؤردویوم ان بؤیوک سو تبریزده کی ائنی ••••• اوزونو یوز مئتر اولان شاهگؤلوییدی. آستارانین ایسه بیر طرفی اوجو بوجاغی گؤرونمه یین خزر دنیزی، او بیری طرفی ده داغلار و سیخ اورمانلارلا احاطه اولونموشدو. اورمانلاردا کی رنگ برنگ قوشلار، اونلارین سسی، دنیزده کی جوربه جور بالیقلارمنه انله گوجلو تاثیر ائتدی کی، بوگون یازدیغیم شعرلرده کی طبیعت لؤوحه لری همین ایللردن گلمه دیر.

ع. شاملیل: سیز استانبولدا دوکتور لوق دئسئرتاسیاسینی ۱۹۴۸-۰۰-جی ایلده مدافعه ائدیسنیز. همین واختادک ادبی فعالیتله ده مشغول اولوبسونوز. خواهش ائدیرم، بو فعالیتنه نئجه باشلادیغینیزدان صؤحبت آپاسینیز.

ح. نطقی: مکتبه اوخودوغوم ایللرده کتابیمیزدا درسلیگه دوشن شاعیرین بیر شعری اولوردوسا، من همین شاعیرین ۲۰-۳۰-جی شعرینی اوخویوب اوزوم محاکمه یورومتک ایسته ییردیم. ۷-۰-جی صینیفده اوخویاندا -۱۹۴۵-جی ایلده تبریزده فارسجا چیخان «شاهین» قزئینده ایلك شعریم چاپ اولوندو. رئاكتور شعریمین اولینه بیر نئچه سطر ده خوش سؤز یازمیشدی. بو منی داهادا هوسلندیردی. «فردوسی» مدرسه سینده اوخویاندا حبیب ساهیر بیزه جغرافیادان درس دئییردی. شعره هوس گؤستر مگیمده گؤرونور اونون دا تاثیر ی اولوب. ایستر تهراندا حقوق فاکولته سینده اوخویاندا، ایستر استانبولدا دوکتور لوق یازاندا شعر دن اوزا قلاشما دیم.

استانبول منیم گؤز لریم قارشیسیندا یئنی دنیا آچدی. تهراندا آدی چکیلمه یین شاعیر لرین اثر لرینی اوخودوم، ساغ اولانلارلا شخصا تانیش اولدوم. دئیر سیز تهراندا آدی چکیلمه یین کیملر ایدی؟ مثلاً، اونلارین بیری محمد فضولی. استانبولدا گونون بیر یاریسینی حقوق اوخویوردوسا، او بیری یاریسینی ادبیات اوخویوردوم. مثلاً، من اجازه سیز قاپینی آچیب خالده ادبیات ایسته دیگیمی سوروشاردیم. ان چوخ عثمانلی ادبیاتی فنیندن درس دین علی نهات ترلان ایله دانیشیب صحبتله شردیم. او منه اوخوماغا چوخلی کتابلار وئردی. اونون ادبیاتتا بیر باخیشی واریدی. من

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون ۶ زمستان ۲۰۰۱ قیش

اونون ضد طرفینی تاپدیم. *عبدالباقی گولپینارلی* نین ادبیاتا باخیشی *علی نیهات ترلاندا* تامام فرقلیددی. بلکه ده دئییرم، اونون عکسی ایدی.

ادبیاتچی *حیدر بیگ دیری اوز* ایاصوفیانین مدیرلیگینی یاپاردی. اورانین زئرمی سینده زنگین کتابخانا واردی. چوخلارینی اورا بوراخمیردی. *آما من* او کتابخانادان همیشه استفاده ائدهردیم. *ح. دیری اوز*له برابر گزردیک. بو شکیلده ادبیات اولدو منیم بیر طرفیم. ۱۹۴۸ - جی ایلده استانبولدا *احمد جعفر اوغلو*نو تانیدیم. باجیمین خوجاسی ایدی. *صادق آرانلی* تانیدیم، چوخ - چوخ قیمتلی آدام ایدی. منه دئدی: «چوخ داغیلما». منه بیر پروگرام وئردی. او پروگراما «کتاب دده قورقود» دا، اورخون آبیده لری ده، «قوتادقوبیلیک» ده، تورکجه یازیلیمیش چوخ کیتاب داخل ایدی. «قوتادقوبیلیک» له اونون واسطه سیله تانیش اولدوم. آذربایجان میلیتی، اونون انکشافی، دیلی و دینی حاققیندا چوخ صحبتلرینی دینله دیم. استانبولدا تانیش اولوب دوستلاشدیغیم ادبیاتچیلاردان صحبت آچاندا چوخلاری منه حسد و حیرتله باخیردی. «او... او... او... سیز اونلارلا گوروشوبسونوز؟! - دیردی.

ع. شامیل: عمومیته، شعر سیزین اوچون ندر؟ بیر آیلنجه، حسلرینیزی چاتدیرماق واسطه سی، معنوی طلبات، یوخسا؟

ح. نطقی: شعر دئمک منده بیر نوع احتیاج دیر. شعرلریمین چوخو ایتیب باتیب. بیر خیلی اولدو کتور فروغ یانما گلیمیشدی. بیر نجه شعریمی ازبر دئدی. اونون حافظه سی چوخ یاخشیدیر. ایندی او شعرلر هئچ یئرده یوخدور. من اونلاری ۴۷ - ۱۹۴۶ - جی ایللرده یازمیشام. همیشه یازدیغیم شعری بیتیرنده هر شئین قورتولدو غونو سانمیشام. اونلاری توپلاماغا، بیر یئره ییغما غاسعی گؤستمه میشم.

ژان ژاک روسو باشقالارینا اوشاقلارینی نجه تربیه ائتمه لرینه دایر نصیحتلر وئردی. اوز اوشاقلارینی ایسه کیلیسه قاپیلاریندا قویاردی. گورونور، شعریمه مونا سبتده من ده ائله اولموشام. اودور کی، شعرلریمین چوخونو یئللر آپاردی.

خانیم *آیتن منی* مجبور ائتمه سهیدی یقین کی، بو گون او خودو غونوز شعرلرین چوخو نه یازیلار، نه ده بیر یئره توپلاناردی.

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون ۶ زمستان ۲۰۰۱ قیش

«وارلیق» ژورنالی چاپ اولوندوقدان سونرا، چاره‌سیز شعرلریم بیر یئره توپلانیدی. یعنی ژورنال صحیفه‌لرینده چاپ اولونانلار قالدی. اونون دا بیر قصوری واردی. اتمیش ایلدیر تورکجه اوخومايان آداملار یازدیقلاریمیزی باشا دوشموردولر. شعری شعر کیمی یازاندا زنگ گلیردی: «بو ندیر؟ بونون وزنی، قافیه سی هانی؟ بس شعری هاردادیر بونون؟»

عروضا عادت اتمیش آداملارا «شعری بوردادیر» - دئمک چوخ اوزون سوروردو. مجبوردوق یازیلیمیش شعره ال گزدیریب ائدک بسیط بیر شئی. بیر زامان عاصی اولدوم. دئدیم: «ایسترا نلا سینلار، ایستر نلا ماسینلار». ایراندا بیر شاعر واردی، *حالت* آدیندا. بیرسی یئنی لیکچی حرکتین اؤنجولونیمانین بیر شعرینی اونا گتیریب مسخره ایله خبر آلیر: «بو نه دئمکدیر؟» حالت دئیر: «من نه بیلیم؟ سوادین یوخدور، گئت اؤیرن!» حاققین یوخدور *باخ*ین موسیقی سینی ائشیدسن و دئیسن: «بونه دئمک دیر؟» گئت سن معمولی کند هاوالارینی چال. دوشوندوم کی، فداکارلیق اتمیه جگم. شعرنه جور گلیر، ائله‌جه‌ده یازاجام. ایچیمده اولان شئیلری آچیق دئمک عادتیم دئیل. دئسم، باش مقاله‌یه بنزر. شعر گلینن اوزونه سالیان تول••-•• تور کیمی اولمالی دیر. تول گلینن نجه گؤزل، سیرلی گؤستریرسه، شعر ده ائله اولمالیدی. بیگ تولون آرخاسیندا اولانی آیدین گؤرمور. تولو آچاندا بعضا پیس سورپریزله - چیرکین بیر قادینلا راستلاشا بیلر.

منیم سلیقه‌مه گوره شعر گرک دوغولو اولسون. بیرینجی پرده قالخسین بیر سیر آچیلسین... هر پرده‌نین آلتیندا بیر شئی ساخلانمیش اولسون. اونون دا آچاری وئرلمه‌میش اولسون. هر کس اؤز فیکرلری ایله آچماغا چالیشسین او پرده‌نی. یعنی شعر شاعیرین یازماسی، سؤیله‌مه‌سیله قورتارماسین. شعراوخویانین فیکریله قورتارسین!

بعضا مندن سوروشورلار: «شعرده دئمک ایسته‌دیگین فیکیر بودورمو؟» چوخ عجایب سوال دیر. بئله سواللار آدامین مرحم شئیلرینه ال اوزاتماق کیمی دیر. دئیرم: «نجه باشا دوشوبسونوز ائله‌دیر».

ع. شامیل: اییرمینجی یوز ایلین ۲۰ - جی ایللریندن، یئنی سووئتلر حاکیمیتته گلندن سونراسر بست شعر بیر یئنی لیک، بیر انقلاب کیمی تقدیم اولوندو. عروضاً، هئجایا قارشى آز قالا ساواش اعلان ائدیلدی. بعضا افراطا واریلاراق سربست شعری دونیا ادبیاتینا چیخماغین، انکشافین یگانه‌یولو اولدوغونو سؤیله‌دی. حالبوکی «کتاب دده قورقود» دا سربست شعر نمونه‌لرینه راست گلماک اولور.

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون 6 زمستان 2001 قیش

سيز ایستر شرق، ایستر غرب ادبیاتینا یاخشی بلدسینیز. تاریخی ده گؤزل بیلیرسینیز. ایراندا عروضون مئیدان سولادیغی، حاکم - مطلق اولدوغو بیر زاماندا نئجه اولدو شعرلرینیزی سربست وزنده یازماغی قرارا آلدینیز؟ بو آروپایا مئیل لیکدن، یئنی لیک آختاریشیندان گلدی، یوخسا...؟

ح. نطقی: دوغرو سؤیله دینیز. سربست شعر یئنی دئییل. اینگیلسلرده بونون چوخلو نمونه لرینه راست گلمک اولار. و شکسپیرین نه قدر شعری سربست وزنده دیر. «کتاب دده قورقود» داکی شعر سربست خالق شعرینه یاخیندی، ریتمی وار. من اییرمینجی یوز ایلده یا شادیغیم، «کتاب دده قورقود» و، کئچمیشده سربست وزنده یازیلیمیش باشقا شعرلری اوخودوغوم اوچون ساحه نی بیر آز دیشدیم. دئییرلر معین قورخودان، مثلا، ایراندا شاه رژیمین قورخوسوندان سیمولیک یازیرلار.

من هر هانسی بیر تهلکه دن، قورخودان بو اوسلوبو سئچمه دیم. یئددی پرده نین آلتیندا گلینمی گیزله مه دیم. بو پرده لری قورودوم. بو قورخو دئییل! بو عشقی عومومی لشدیرمک دیر!

فرانساین بیر بؤیوک قبرستانی وار: ایسته بیبلر اورادا ائله بیر عابیده اوجالتسینلار کی، اسیردوشرگه لرینده اؤلموش آلتی میلیون آدمی اؤزونده عکس ائدیرسین. اودور کی، سیمولیک، رمزی بیر شئی دوزلدیلر. ائله بیل فوتوقراف ماکیناسی ایله اوست - اوسته شکیل چکیلر.

منیم ئی سسیمی آنلایان یوخدور.
هر کس اؤز باخیشیلا منی سئویر.

ع. شامیل: بیر حالدا کی، صؤحبتی مولانایا - جلال الدین محمد رومی یه گتیردینیز، اوندا من شمس تبریزی حاقدان سیزدن خبر آلمادان کئچه بیلیمیه جکم. شمس تبریزین الیمیزده نه دیوانی وار، نه مثنویسی، نه رباعیسی، نه ده تویوغو. آما شرق ادبیاتیندان فلسفه سیندن آز - چوخ بیلگیسی اولان هر بیر شخص شمسدن حئیرانلیقلا صؤحبت آچیر.

ح. نطقی: دئییرسینیز شمس تبریزدن بیر شئی اوخوما ییب سینیز؟! عیسی پیغمبردن نه اوخویوبسونوز؟ سوقراطین اؤزونون یازدیقلاریندان نه یی اوخویوبسونوز؟ زمانه میزده آتوم بومباسی کشف ائدن، اینیشتینین شاگردی، آروپادان آمریکایا قاچدی. او دا هئچ بیر شئی یازمایب. سوقراطدان نه بیلیرک سه، اونا شاگردلرینین یازدیقلاریندان بیلیریک. عیسی پیغمبرده ائله....

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون 6 زمستان ۲۰۰۱ قیش

بو بیر نوع یاشام طرزى دیر. بعضیلری یازار، بعضیلری حیاتلاریندا ایشله در. شمس ده بئله بیر آدم دی. قونیا شهرین قاضیلار قاضی سینی، جلال الدین رومونو بیر نچه گونلوک صؤحبت ایله تمام دیشدیردی. عیسی ایله «اینجیل» ی یازان دؤرد حواری آراسیندا مسافه ایل باخیمیندان شمس ایله مولانا آراسیندان چوخ - چوخ دور. مولانان دین دیوان کبیرین آدی «دیوان شمس» دیر. سانیرسان مولانا یوخ دور. شعرین دینینده تخلص یئرینده مولانا یازاجاغی حالدا شمس یازیب. جلال الدین تورکوستاندان آنادولویا گلنده تبریزدن کئچیب - کئچمه دیگینی بیلیمیرم. آما شعرلریندن بیرینده تبریز کلمه سی ایشلدنده همین دقیقه شمسى خاطرلایر. مثنوی لرینین بیرینده دئیر:

ائی دوه ساروانی دوه لردن یوکلری ائدیر.

چون تبریزه یئتیشدیک - سئوگیلیرین محله سینه یئتیشدیک.

حتی مولانا شعرلرینین بیرینده دئیر:

«شمسین آدینین درینلیگینده گؤیده کی شمس، یعنی گونش اوتانیر». شمس

بئله بیر شخصیت دیر!...

ع. شاملیل: حبیب ساهیرین معلمینیز اولدوغونو سؤیله دینیز. انون دا شعرلرینین دلیلی چوخ صافو تمیز دیر. روحا یئنیلک چی اولان حبیب ساهیر ایستر او تایدا، ایستر سه بو تایدا نه دنسه آرتانیدیلیم. یادداشینیزدا حبیب بیگ نجه قالیب؟

ح. نطقی: طبیعت سئور انسان کیمی. تبریزده اولاندا آز قالا هرگون عینالی داغینا چیخاردی. ائویمیز انون یولونون اوستونده اولدوغونان خاطریمده قالیب. سونرا بیز تهرانا کؤچدوک. محله میزده کیچیک بیر پارک وار ایدی. ح. ساهیر ده تهرانا کؤچدو. تعطیل گونلرینده گلردی محله میزده کی پارکدا اوتوراردی. او قدر اوتوراردی کی، هامی چیخیب گنده ردی. سونرا گلردی بیزیم قاپینین زنگینی چالاردی. منیم شعریمده بو وار. بیر چای گتیره ردیم. خئیلی صؤحبتلشردیک. اودفترینی آچاردی. هئچ کسه اوخومادینی (یعنی احتیاط ائتدیگی) شعرلرینی بیزه اوخویاردی. چوخ هفته لر بونو ائتدی. سونرا ح. ساهیرین قولاغی توتولدو. چوخ ایستر دیم اونونلا خوشانلاشیم. دئیردیم، ائشیتیمردی. بیر دفتر وئردی کی، سوآللاریمی، صؤحبتیمی اورایا یازیم.

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون 6 زمستان 2001 قیش

من طلبه لریمه دئییردیم: فیکیرلشمه دن دانیشما، تحقیق ائتمه دن یازما. ایش یازماغا گلینجه صؤحبتیمیز کسیدلی. سونرا اولومونو ائشیتدیم. حاققیندا «وارلیق» ژورنالینا گنیش بیر مقاله یازدیم. شعر باخچاسینی گزدیم. اوخوجویا اونو تقدیم ائتمه یه چالیشدیم.

ع. شاملیل: بس سهند - بولود قارا چورلو؟...

ح. نطقی: تئز - تئز تهرانا گلردی. آیلازلا جواد هئیتین قوناغی اولاردی. هئچ کیمه اوخوماغ جسارت ائتمه دیگی شعرلرینی اوخوباردی. چوخدا متواضع ایدی. دئییردی، شعرلریمی تصحیح ائدین. اولدو کدن سونرا ورته لری آراسیندا قاریشیقلیق دوشدو. سهندین اوخودوغو همین شعرلره هئچ یئرده راست گلمدیم. شعرلر گون اوزو گورمه دی. چوخ گؤزل شعرلر اوخوردو. اوندان ممنونام کی، اونلاردان داددیق. چوخ گوزل شاعیر ایدی. شاعیر سوسیال آدمیر، هر دؤوره باخارسینیز بیر شاعیر مشخصدیر. حتماً اطرافیندا یاری بؤیوک شاعیرلر وار. او اندازه شاعیرلر وار. شاعیر کول ایچینده مئشه کیمی بؤیویور. بیر - ایکسی داها بؤیوک اولور. چؤلده بیتن تک نهنگ آغاج کیمی شاعیر گورمز سینیز. نظامی لر ده بیر قورویون ایچینده مشخص اولور. اورادا خاقانی لر، ابوالعلا، فلکی لر، بیلقانی لر و باشقالاری وار. هامیسی دا بیر - بیرینه یاخیندیر.

ع. شاملیل: بیر حالدا کی نظامی لردن، خاقانی لردن، فلکی لردن سؤز آچدینیز، بیر سوال وئریم. نئجه اولدو تورکلر تاریخده حؤکمرانلیق ائتدیگی حالدا، سارایلاریندا کی شاعیرلر آنا دیلینده دئییل فارسجا یازیب - یاراتدیلا؟

ح. نطقی: بو چوخ اوزون صؤحبتین کونوسودور. یاشار قارائیف منه سؤیله دی کی، تورکلر ایلشگیلی بیر ائسیکلونپئدییا حاضر لایریق. اونا اؤن سؤز یاز. آذربایجانلیلارین تعبیری ایله دئسک: دابانلاریمی چکدی. منده یازدیم. باشلانغیج قویدم. تورکون باشلانغیجیدیر. بیلیر سیز، اساس تورکلرک آذربایجاندا دیر. شعریمده بیر کاج مقصدیم وار. بونلاردان بیری ده اورخون عابیده لری دیر. او دشارلارا خطاب ائدیب دئییرم:

ائی سویومون صبیر داشی،

ائی ائلمین، اولوسومون

صبیر داشی، سیر داشی،

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون ۶ زمستان ۲۰۰۱ قیش

باشیمیزین اوستوندن چوخ یئللر گلیب گتیمیش. ظن ائتمیرم بیزیم کیمی چوخ میلت اولسون. آز میلت وار باشینا بو قدر بلا گله.

بیزه تواضع اؤیرتمیشلر، افتخار اؤیرتمه میشلر. ظن ائدیردیک سون نفسیمیزی چکیریک. اومیدیاواش - یاواش چورویوردو. و او گونلر یانلیش دوشونوردوک. نه گؤزل گونلر گلدی. دونیا نه ائدیر - ائتسین، تورکو انکار ائده بیلیمیه جک. تاریخین حؤکمو اولماسادا، تاریخه حؤکم ائدن قووم قدرتلی دیر. بو حؤکمو هارادان آلیر قووم؟ وجود قدرتی کیچیک - کیچیک ذره لردن آلیر. بو قوتی قووم انسانلاریندان آلیر:

من تورکلر کیمی

یاری قایناتدیم، یاری چیی یئدیم.

یوخسول و زنگین بیزیک. وارلیغیمیزین صاحبی چیخمیریق. صاحب چیخساق چوخ شیئیمیز وار. مملکتلر قورموشوق. ادبیاتلار یاراتمیشیق. فارسجایی دوغورموشوق. بیز بئلی بیک. اؤزگه نی بزر، اؤزو لوت گزر. تاریخ بویو تورکلرین قدرینی (طالعینی) آیری تصور ائتمیشیک. بو ان بؤیوک یانلیشلیغی میز اولوب. آذربایجانین کندینه گلمه سی قاقاووزا دا، قوموغا دا، نوقایا دا، تورکیه یه ده تأثیر ائده جک.

تاریخده دفعه لرله آلدانمیشیق. بو دا عقلمیزدن دئییل، حسن نیتیمزدن اولوب. هر کسی کندیمیز بیلیمیشیک، الیمیزده بیر شئی اولدوقدا هامی ایله پایلاشمیشیق. آروپا ایسه بیزی ترسینه تانیدی، «تورک ییرتیجیدیر» - دئییه یوز ایللر بویو هرای چکیب. اصلینده تورکلر چوخ مدنی اولوبلار. ایندی ده، کئچمیشده ده.

ایراندا ۲۶ ساله حاکمیته گلمیش و گتیمیش. نه واخت کی، حاکمیته تورکلر گلمیش باشقا خالقلار زورلانمامیش. مراغادا اوچ مزار گوردوم. هولاکو خانین، انه سینین و خانیمین مزارلاری. بیری مسلمان، بیری بودایی، بیری کریستیان. هر بیری اؤز قایداسینجا دفن ائدیلیب. بو گونه دک ده قورونوب ساخلانیلیب.

اشکانیلر دؤورونه باخاق، بیز ساکالار دؤورو دئییریک. تاریخده اونلارین آدینی ائللرین سلطنتی قویموشلار. چونکو هر ائل ائله دیگینده، گئیدیگینده، دئدیگینده سربست ایدی. آروپا

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون ۶ زمستان ۲۰۰۱ قیش

تورک کونفئدراسیونونا اییرمی یوزایلده گلیب چیخیر. بیر مدت بیزی اویوتدولار. بو دا کندی کندی میزی ضعیف دوشورمه گیمیزدن اولدو. ایکی بویوک قهرمان: [سلطان] سلیم کیمی انسان! شعر ده یازار. [شاه] اسماعیل کیمی انسان! او دا شعر یازار. قارشسی •-• قارشسیا دوروب بیر •-• بیرینی ازدی. نه آپاردیلار؟ یاخود امیر تیمور، نه گزیرسن آنکارانین یانیندا؟! فاتح کیمی علم سنور آدم! بیلیم، اونا کیمی ائله فاتح اولوبمو شهری آلسین، عالیمینه حورمت ائتسین، آدامینا حورمت ائتسین! حتی اسپانیایا دئسین: «نییه آداملارینی اولدورورسن؟ اولدورمه، گؤندر گلسین بورایا».

بیزی آلماتدیلار، اوزوموز امکان یاراتدیق کی، بیزی آلماتسینلار. بیز بو یانلیشلیغی اؤنوموزده کی مین ایلیکده آرادان قالدیراجاغیق.

ع. شامیل: چوخ نیکین دانشیر سینیز. نیکین لیگینیز بوگونکو مشاهدله رینیزین نتیجه سیدیر، یوخسا نظریه نین؟

ح. نطقی: ۱۹۸۷ - ده تورک دیلی قورومونا گلدیم. باشقانی آیدین پاشا ایدی. منه چوخ حورمت ائدی. گؤردوکلی ایشلرله تانیش ائدی. خبر آلدی.

- نئجه دیر؟

دئدیم: - شاشیردیم.

دئدی: - نییه؟

دئدیم: - من بورایی بئله بیلیمدیم. دوشونوردوم بورادا ۲۰ - ۱۹ کاتبه وار. آتا تورکون گنجلیکه اتحافی قازاخجا، قیرغیزجا، اوغورجا و باشقا دیلدرده چاپ اولونوب. گؤزل سؤزلوکلر یازیر سینیز: آذربایجاندا شونا دا شو دئیر لر. سیز عرب کیمی بیر دئیل سینیز. عرب اییرمی ایکی میلته بیر دیلده مراجعت ائدیر.

بیزیم ده یازی دیلیمیز بیر اولمالیدیر. گرک بیرسی دوشرگه، او بیرسی دوراق دئمه سین. یا دوشرگه دئیه لیم یا دوراق. هئچ اولماسا، هله لیک اوغوزلارین یازی دیلینی بیر ائله مک گرک دیر. بونا هر جور امکان دا وار. چونکو دیلیمیز اولدوقجا زنگین دیر. کئچمیشلرده سککیز قبيله گؤندر دیر کی، گؤندر دیکلری قبيله تورکلشیب. بو دیلیمیزین یوخ، اورگیمیزین ساده لیگی و زنگینلیگی سایه سینده اولوب. بئله زنگین ثروتین هله صاحبی دئیلک. هله خبریمیز یوخ دور هانسی تورک ائلینده هانسی رسام نه جیزیر، هانسی عالیم نه یازیر؟ دونیا دیشیر. من اینانمیرام کندی لیگیندن دونیا دیشه.

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون ۶ زمستان ۲۰۰۱ قیش

دونیانی، تاریخی انسانلار دیشیر. بوگون دنیادا بیر لاخلاما گنډیر. کیچیک - کیچیک مبارزه لرله هئچ نه یه نایل اولماق اولماز. تورک خالقاری بیرگه مبارزه یه آتیلما لیدیر. بسدیر مودایا اویدوغوموز. او زمان مودا عربجه، فارسجا ایدی. بیر زمان چینجه، نه بیلیم نئجه! بو اونا بنزه ییر کی، بیری الینده کی ساز آلتی بورا خیاب باشقاسینین الینده کی سینیق سازی الیر، دئیر: - وئر چالیم.

نه چالاجاق، بیلیم! تاریخین دیشمه دؤورونده بیک. نه موتلو انسانلاریق کی، دیشمه دؤورونده یاشاییریق، نه بدبخت آداملاریق کی، بو دؤورده یاشاییریق. دیشمه نین آغریلاری، آجیلاری چوخ اولور. بوتون بو آغری - آجیلاردان رئئسانسیمیز دوغاجاق. حیلله آداملار، یالانچیلار اولاجاق، آما رئئسانس یاپیلاجاق. تاریخ دیرمانینی کیم اؤیرتدی؟! بو دیرمانین سویو زامانندی. سو ایله فیرلادیر داشینی. آما بیر آز قان دا قاتیر.

ع. شامل: بایاق سیز ساکالارا، اونلارین کونفئدراسیا دؤولت قورولوشونا اشاره ائتدیز. بس اونلارین دیلی نئجه دیر؟ عمومیتله، قدیم شرق دؤولت لرینده یاشایان خالقارین میلیتی، دیلی بوگون ده مباحثه اویکتی دیر. بو مسأله یه سیزین مناسبتینیز نئجه دیر؟

ح. نطقی: بئش مین ایل اؤنجه شرقده یاشامیش قبیله لرین بیر چوخو آری ایمیش. آما بو او دئمک دئیل کی، شرقده یالینز آریلر یاشاییرمیش. بونلار بیر قبیله دئیلیمیش. ایچری سینده آری ده واریمیش، سامی ده، تورک ده. حاکمیتده کیم اولوردوسا قؤوم ده اونلارین آدیله تانینیرمیش. میدیالیلار ۷ طایفاییدی. اونلارین دا دؤردو تورک، اوچو آریدیر. آیری طرفدن باخانلار میدیالیلاری آری، تورک طرفدن باخانلار تورک گؤرورلر. آما بیری کی، مئسوپوتامیادان ایرانا یاخین اراضیلرده آری اولمایان دیل و طایفا دا وار. بو سامی ده دئیل. آککاددلار وار، شومئرلر وار. شومئرلرین غیر-آری اولدوغونو قبول ائدیرلر. سامی اولمادیغینی دا سؤیله ییرلر. تورک اولدوغونو دئیهدنه ایسه های - کوی سالیلار.

جعفر اوغلو نون گؤزل بیر سؤزو واردی: دئیردی: «اؤچ مین ایلدی او سس کسيلمیشدی. ۱۰۰ ایله دیل دیشیر. او کی قالا اوزون بیر مسافه اول». آراشدیر یجیلاریمیز کسيلمیش، او سسی اؤچ مین ایلین یوخ، لاپ بئش مین ایلین آرخاسیندان دا اولسا تاپیب برپا ائده جکلر. مودرن علم ده اونلارا بو ایشده یاردیمچی اولاجاق.

TRIBUN 6

حمید نطقی ایله مصاحبه

تریبون ۶ زمستان ۲۰۰۱ قیش

ع. شامیل: علمدن، پوئزیادان دانیشدیق. ایراندان گئتمه یینیزین، بؤیوک بریتانیادا یاشامانیزین سببینی سؤیله مه دینیز.

ح. نطقی: بونون ائله بیر اجتماعی - سیاسی سببی یوخدور. اوغلوام اورادا یاشاییر. تویونا گئتمیشدیم. اؤزومو پیس حیس ائتدیم. ائله بیلدیم سویوق دیم وار. حکیمه مراجعت ائتدیم. اوه... او. خسته لیگیمی معین لشدیردیلم. قالدیم حکیملرین نظارتی آلتیندا. ایندی ده اداره ده چالیشان بیر آدم هاراسا گئتمک ایسته یین کیمی، من ده بیر یئر گئده نده حکیمدن ۱۵ - ۱۰ گونلوگه اجازه آلیرام.

ع. شامیل: بیر آز دا عایله عضولرینیز باره ده...

ح. نطقی: اوه... او. بورادا منیم سؤزوم قورتاردی.

x x x

عایله عضولری حاققیندا بیلگینی آیتن خانیمدان آلیریق. حمید بیگ استانبولدا اوخویاندا ایتن خانیملا تانیش اولوب، ائولنیب. شعرلرینده کی آیتن آدی دا بورادان دیر. بؤیوک اوغوللاری آتیلا آنکارادا، اورتانجیل آلپ ائدینبورقدا (بریتانیا)، آرمان بئرلینده یاشاییر. هر اوچو علملر دوکتورودور. قیزلاری آسیا و آسیمان ایسه تورکیه ده اره گئدیلمر و استانبولدا یاشاییرلار.

۱۵ دکابر ۱۹۹۷

x x x

علی شامیل دن سؤز آردی: مصاحبه آپاریلان تاریخدن بیر زامان سونرا، حمید نطقینین اؤلومو خبرینی آلدیق. ۱۹۹۹ - جی ایلین ایولون ۱۶ - دا بؤیوک بریتانیانین ناتینگهام (سون ایلر یاشادیغی یئر) شهرینده گؤز لرینی ابدی یومان بؤیوک انسانی وصیتینه او یغون اولاراق ۱۹۹۹ - جی ایلین ۲۳ ده استانبولدا کی «زنجرلی قویو» قبرستانلیغیندا تورپاغا تاپشیردیلمر. جومعه شیشلی جامع سینده اؤلونمازینا یوزلرله انسان قاتیلیمیشدی.